МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

ЗАТВЕРДЖЕНО
Вченою радою ХДАДМ
Протокол №-28 від 25 серпня 2026 року
Голова Вченої ради, ректор
_____ Олександр СОБОЛЄВ

Введено в дію наказом ректора
від 25 серпня 2026 року № 115-ОП

ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПОРЯДОК РЕАЛІЗАЦІЇ ЗДОБУВАЧАМИ ПРАВА НА ВІЛЬНИЙ ВИБІР ВИБІРКОВИХ КОМПОНЕНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН ХАРКІВСЬКОЇ ДЕРЖАВНОЇ АКАДЕМІЇ ДИЗАЙНУ І МИСТЕЦТВ

Харків 2026

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

1.1. Положення про порядок реалізації здобувачами права на вільний вибір вибіркових компонентів навчальних дисциплін у Харківській державній академії дизайну і мистецтв (далі – Положення) розроблено відповідно до законів України «Про освіту», «Про вищу освіту», Положення про організацію освітнього процесу в Харківській державній академії дизайну і мистецтв і містить основні вимоги щодо реалізації здобувачами права на вибір вибіркових компонентів навчальних дисциплін і порядок формування індивідуального навчального плану студента.

1.2. Цим Положенням визначається процедура формування переліку, обрання та подальшого вивчення здобувачами вищої освіти Академії вибіркових компонентів навчальних дисциплін у межах, передбачених відповідною освітньою програмою та навчальним планом, здійснення контролю за результатами навчання за обраними дисциплінами.

1.3. Положення ґрунтується на засадах студентоцентрованого підходу і вільного творчого навчання, що гарантує студентам побудову індивідуальної траєкторії навчання з урахуванням власного потенціалу, особистісного росту та своїх професійних інтересів.

1.4. Освітня програма (далі - ОП) підготовки фахівців складається з обов'язкової та вибіркової частин. Освітні компоненти за вибором здобувачів відповідають професійним, мистецько-творчим інтересам здобувачів.

1.5. Здобувачі здійснюють вибір вибіркових компонентів навчальних дисциплін у процесі формування свого індивідуального навчального плану у межах, передбачених відповідною ОП та семестровим навчальним планом, з дотриманням послідовності їх вивчення згідно зі структурно-логічною схемою підготовки фахівця.

1.6. Обсяг вибіркових компонентів навчальних дисциплін має становити не менше 25 % від загального обсягу кредитів ЄКТС.

1.7. Обсяг кожного вибіркового компонента навчальної дисципліни становить не менше трьох кредитів ЄКТС.

1.8. Завідувачі відповідних кафедр, що пропонують вибіркові компоненти навчальних дисциплін, забезпечують підготовку робочих програм (силабусів) з навчальних дисциплін, методичних та організаційних матеріалів, необхідних для вивчення вибіркових дисциплін.

1.9. Загальне керівництво над впровадженням та реалізацією даного Положення покладається на навчально-методичний відділ Академії.

2. ОРГАНІЗАЦІЙНО-МЕТОДИЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ВИБОРУ ЗДОБУВАЧАМИ ВИБІРКОВИХ КОМПОНЕНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

2.1 .Формування здобувача вибіркової частини навчального плану.

Перелік компонентів навчальних дисциплін навчального плану складається з двох частин – обов'язкової та вибіркової.

Вибіркова частина навчального плану становить не менш як 25 відсотків загальної кількості кредитів ЄКТС, передбачених для кожного рівня вищої освіти.

Вибіркова частина навчального плану здобувача введена для індивідуалізації навчання і задоволення освітніх і кваліфікаційних потреб особи, ефективного використання можливостей і традицій ХДАДМ, регіональних потреб тощо.

Вибір здобувачем компонентів навчальних дисциплін створює умови для досягнення ним наступних цілей:

- поглибити професійні компетентності в межах обраної спеціальності (освітньої програми) та здобути додаткові спеціальні (фахові, предметні) компетентності, у тому числі із здобуттям професійної кваліфікації (якщо це передбачено освітньою програмою);
- поглибити свої знання та здобути додаткові загальні і загально-професійні компетентності в межах споріднених спеціальностей і галузі знань;
- ознайомитись із сучасним рівнем наукових досліджень інших галузей знань та розширити або поглибити знання за загальними компетентностями.

У відповідності до сформованих цілей здобувачу пропонується реалізувати свій вибір шляхом:

- *вибору дисциплін загальної підготовки* – спрямований на формування світогляду здобувача, розвиток його соціально-гуманітарних, мовних, цифрових та загальнокультурних компетентностей (із загальноакадемічного Каталогу вибіркових компонентів навчальних дисциплін);
- *вибору фахових (професійних) дисципліни*, що визначають спеціалізовану підготовку здобувача в межах обраної освітньої програми, і спрямований на поліпшення здатності студента до працевлаштування за обраним фахом;
- *вибору дисциплін додаткової спеціальності, який включає фахові дисципліни іншої освітньої програми*, що визначають спеціалізовану підготовку здобувача і спрямований на підготовку конкурентоспроможного фахівця (із переліку Каталогу вибіркових компонентів навчальних дисциплін).

Вибіркові навчальні дисципліни можуть вивчатися як в Харківській державній академії дизайну і мистецтв, так і в інших закладах вищої освіти (зокрема закордонних), відповідно до Положення про порядок реалізації права на

академічну мобільність здобувачів вищої освіти.

2.2. Формування переліку вибіркових компонентів навчальних дисциплін.

Формування вибору вибіркових компонентів навчальних дисциплін професійної підготовки, що визначають спеціалізовану підготовку здобувача в межах обраної освітньої програми:

- здійснює проектна група, завідувач відповідної кафедри відповідно до освітньо-професійної програми в процесі формування навчального плану;
- враховуються рекомендації роботодавців, стейкголдерів. здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників кафедри.

Основними критеріями забезпечення викладання професійних навчальних дисциплін є кадрове забезпечення (науковий ступінь, вчене звання, досвід викладання навчальної дисципліни, особистий рейтинг викладача) навчально-методичне забезпечення.

Формування переліку вибіркових компонентів навчальних дисциплін світоглядного спрямування:

- перелік вибіркових компонентів навчальних дисциплін (Каталоги вибіркових компонентів навчальних дисциплін) щорічно переглядається і оновлюється;
- враховуються рекомендації роботодавців, стейкголдерів, здобувачів вищої освіти, науково-педагогічних працівників кафедр, які забезпечують викладання навчальних дисциплін.

Здійснюють завідувачі всіх випускових кафедр Академії, гаранти освітніх програм та представники органів студентського самоврядування.

Не пізніше 15 грудня поточного навчального року створюється наказ про робочі групи відповідного факультету.

Для формування, робочою групою факультету переліку вибіркових компонентів навчальних дисциплін до 15 січня поточного навчального року кафедри подають схвалений на їх засіданні перелік, за формою визначеною робочою групою. Перелік вибіркових компонентів навчальних дисциплін, розроблений кафедрами, формується окремо за кожним рівнем вищої освіти.

Обсяги і зміст навчальних дисциплін, які спрямовані на розширення та поглиблення спеціальних (фахових, предметних) компетентностей, мають враховувати структурно-логічну схему вивчення обов'язкових дисциплін, кількість кредитів і точок контролю в семестрі, визначених навчальним планом для вибіркової частини конкретної освітньої програми.

Для формування переліку вибіркових компонентів навчальних дисциплін робочі групи аналізують необхідну інформацію та можливості якісного забезпечення кафедрою освітнього процесу.

Необхідною інформацією для формування переліку вибіркових компонентів навчальних дисциплін є стратегії розвитку освітньої галузі, національної економіки, інформація від організацій та установ роботодавців щодо їх поточних та перспективних потреб; відгуки випускників ХДАДМ щодо відповідності навчального плану спеціальності потребам виробничої сфери; рейтингові списки вибіркових компонентів навчальних дисциплін у попередніх роках.

Основними критеріями забезпечення кафедри, що спроможна реалізувати високу якість викладання вибіркового компонента навчальної дисципліни, є кадрове забезпечення (науковий ступінь, вчене звання, досвід викладання дисципліни, особистий рейтинг викладача); навчально-методичне забезпечення (підручники, навчальні посібники, методичні рекомендації); матеріально-технічна база (лабораторне забезпечення, бази практичного навчання); інформаційне забезпечення; відгуки студентів про якість викладання дисциплін на кафедрах; результати підсумкового та ректорського контролю знань студентів.

На підставі аналізу зазначеної вище інформації робочі групи формують перелік вибіркових компонентів навчальних дисциплін.

Визначені робочою групою вибіркові компоненти навчальних дисциплін рекомендуються на погодження методичною радою ХДАДМ. Навчально-методичний відділ здійснює перевірку наявного методичного та кадрового забезпечення вибіркових компонентів навчальних дисциплін.

У лютому поточного навчального року перелік вибіркових компонентів навчальних дисциплін, що пройшли перевірку, виноситься на затвердження Вченою радою ХДАДМ.

2.3. Здійснення здобувачем вибору вибіркових компонентів навчальних дисциплін

Терміни проведення процедури вибору здобувачами вибіркових компонентів навчальних дисциплін визначаються із необхідності своєчасного планування та організації освітнього процесу (формування контингенту здобувачів у групах і потоках для планування навчального навантаження науково-педагогічних працівників), його методичного і кадрового забезпечення.

Заходи з організації вивчення вибіркових компонентів навчальних дисциплін здійснюються у навчальному році, що передує навчальному року, у якому заплановане вивчення цих дисциплін. Здобувачі реалізовують своє право вибору вибіркових компонентів навчальних дисциплін на початку весняного семестру, як правило у березні-квітні, який передує навчальному року, в якому передбачене їх вивчення.

Процедура вибору здобувачами вибіркових компонентів навчальних дисциплін включає такі етапи:

Перший етап – ознайомлення здобувачів із порядком, термінами і особливостями запису та формуванням груп, а також із переліком для вивчення вибіркових компонентів навчальних дисциплін у ХДАДМ. За необхідності здобувачам надаються консультації. Заходи даного етапу організовуються навчально-методичним відділом впродовж перших чотирьох тижнів навчання в весняному семестрі. Ознайомлення здобувачів із переліками вибіркових компонентів навчальних дисциплін може розпочинатися кафедрами з перших днів навчання за освітніми програмами.

Другий етап – безпосереднє обрання здобувачами вибіркових компонентів навчальних дисциплін. Тривалість цього етапу не може перевищувати двох тижнів. Фіксація вибору здійснюється в електронному форматі через спеціалізовані Google-форми, а узагальнені результати автоматично надходять до навчально-методичного відділу для подальшого опрацювання. Заходи другого етапу повністю організовує та координує навчально-методичний відділ Академії.

Третій етап – опрацювання зробленого здобувачами вибору, перевірка контингенту здобувачів і попереднє формування груп на вивчення вибіркових компонентів навчальних дисциплін. За результатами даного етапу здобувачам, вибір яких не може бути задоволений з причин, не формування груп, (групи формуються згідно єдиних норм часу ХДАДМ). Здобувачу повідомляється про відмову (із зазначенням причин) і пропонується зробити вибір із скоригованого переліку. Тривалість етапу не перевищує одного тижня.

Четвертий етап – остаточний вибір та результати здійснення здобувачами вибору вибіркових компонентів навчальних дисциплін затверджується на засіданні Вченої ради ХДАДМ. Рішення Вченої ради ХДАДМ вводиться в дію наказом ректора Академії.

Реєстрація здобувачів для вивчення навчальних дисциплін за вільним вибором відбувається за допомогою Google-форми шляхом само реєстрації. Електронна реєстрація вважається первинною заявою здобувача.

Здобувач, який не скористався правом вибору вибіркових компонентів навчальних дисциплін без поважної причини, буде записаний на вивчення вибіркових компонентів навчальних дисциплін з урахуванням сформованих потоків і груп:

Відмова студента виконувати сформований таким чином індивідуальний навчальний план є грубим порушенням Положення про організацію освітнього процесу в Харківської державної академії дизайну і мистецтв.

Здобувачу може бути відмовлено у реалізації його вибору і запропоновано зробити новий вибір, якщо кількість здобувачів, які обрали вибірковий компонент навчальних дисциплін із переліку Каталогу вибіркових компонентів навчальних

дисциплін є меншою за встановлені в ХДАДМ норми часу. Не допускається зміна обраних вибіркових компонентів навчальних дисциплін після початку навчального семестру, в якому вони викладаються.

Для студентів 1-го курсу СВО Магістр вибір дисциплін здійснюється у перші 2 тижні після початку навчального року. Для дисциплін загальної підготовки кількість здобувачів в групі повинна бути не менше 20 осіб, для циклу професійної підготовки згідно норм часу ХДАДМ. Заява здобувача на внесення змін, до вибіркової складової навчального плану подається до початку навчального року за умови, що здобувач не розпочав опанування вибіркового компонента навчальної дисципліни.

Внесені зміни не мають порушувати встановлені в ХДАДМ вимоги щодо мінімальної чисельності здобувачів при формування груп на вивчення вибіркових компонентів навчальних дисциплін.

Якщо на вивчення вибіркового компонента навчальної дисципліни записалось менше необхідної кількості здобувачів, то такі дисципліни вважаються не обраними, а здобувачам пропонується обрати зі списку (скорегований список) дисциплін, які обрані чи умовно обрані іншими здобувачами.

Координація роботи щодо вибору вибіркових компонентів навчальних дисциплін покладається на кураторів академічних груп.

Вибір вибіркових компонентів навчальних дисциплін здобувачами третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти здійснюється протягом першого тижня жовтня шляхом подання особистої заяви, засвідченої власноручним підписом або кваліфікованим електронним підписом (КЕП). Мінімальна чисельність групи для викладання вибіркової дисципліни становить 4 особи. У разі якщо більшість здобувачів віддає перевагу одній із запропонованих дисциплін, до навчального плану включається саме ця дисципліна. Здобувачі, які у встановлений термін не скористалися правом вибору та не подали заяву, автоматично приєднуються до дисципліни, яку обрала більшість.

3. ОРГАНІЗАЦІЯ ВИВЧЕННЯ ЗДОБУВАЧАМИ ВИБІРКОВИХ КОМПОНЕНТІВ НАВЧАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

3.1. Академія несе відповідальність за якість викладання і належне методичне забезпечення вибіркових компонентів навчальних дисциплін, які обрані здобувачами.

3.2. Формування потоків і груп щодо вивчення вибіркових компонентів навчальних дисциплін здійснюється за розпорядженням декана факультету.

Навчально-методичним відділом щодо переліку за вибором здобувачів вибіркових компонентів навчальних дисциплін формується проект наказу «Про

забезпечення викладання вибіркових компонентів навчальних дисциплін».

3.3. Перелік обраних вибіркових компонентів навчальних дисциплін вноситься до робочого навчального плану освітньо-професійних програм і визначають навчальне навантаження кафедр і конкретного викладача, яке розраховується до початку навчального року.

3.4. Інформація про вибіркові компонент навчальних дисциплін розміщується на офіційному сайті ХДАДМ:

- перелік вибіркових компонентів навчальних дисциплін, анотації, обсяги, види навчальної роботи, форми контролю;

- мінімальну чисельність осіб, що можуть вивчати кожну із вибіркових компонентів навчальних дисциплін, за якими проводиться вибір.

3.5. У випадку поновлення, переведення, допуску до занять після завершення академічної відпуски можливе перезарахування вибіркових компонентів навчальних дисциплін за рахунок фактично вивчених дисциплін, що не дублюють зміст обов'язкових (із циклу вільного вибору) на обраній освітній програмі.

4. ПРИКІНЦЕВІ ПОЛОЖЕННЯ

Зміни та доповнення до Положення вносяться та затверджуються Вченою радою Академії у тому ж порядку, що й саме Положення.

Академія несе відповідальність за якість викладання і належне методичне забезпечення вибіркових компонентів навчальних дисциплін, які пропонуються здобувачам для реалізації ними права вільного вибору.

Контроль за дотриманням вимог Положення покладається на деканати факультетів, завідувачів випускових кафедр, навчально-методичний відділ Академії.